

VOORKOMEN VAN ONGEVALLEN TIJDENS VERPLAATSINGEN

Thuis, in het bedrijf of op de weg

Welke verplaatsingen?

Voor bepaalde werknemers is het uitvoeren van verplaatsingen een voltijdse activiteit (beroepschauffeurs, bezorgers, kraanbestuurders). Voor anderen houdt zich verplaatsen “gewoon” in dat ze naar hun werkplaats gaan om vervolgens hun dagelijkse taken uit te voeren binnen de onderneming.

We kunnen de aard van verplaatsingen echter niet reduceren tot deze beknopte uitleg. Zich verplaatsen maakt immers deel uit van de hoofdactiviteit van ieder van ons die zijn privé- en beroepsmatige taken tot een goed einde wil brengen.

Al 's morgens vroeg wordt elke werknemer geconfronteerd met een risico op ongevallen zodra hij opstaat (persoonlijke levenssfeer) en vervolgens als hij naar het werk vertrekt. Dat is één van de redenen die verklaart hoe de begrippen arbeidsongeval op de weg naar en van het werk of op de werkplaats volgens de omstandigheden en geldende wettelijke voorschriften worden omschreven.

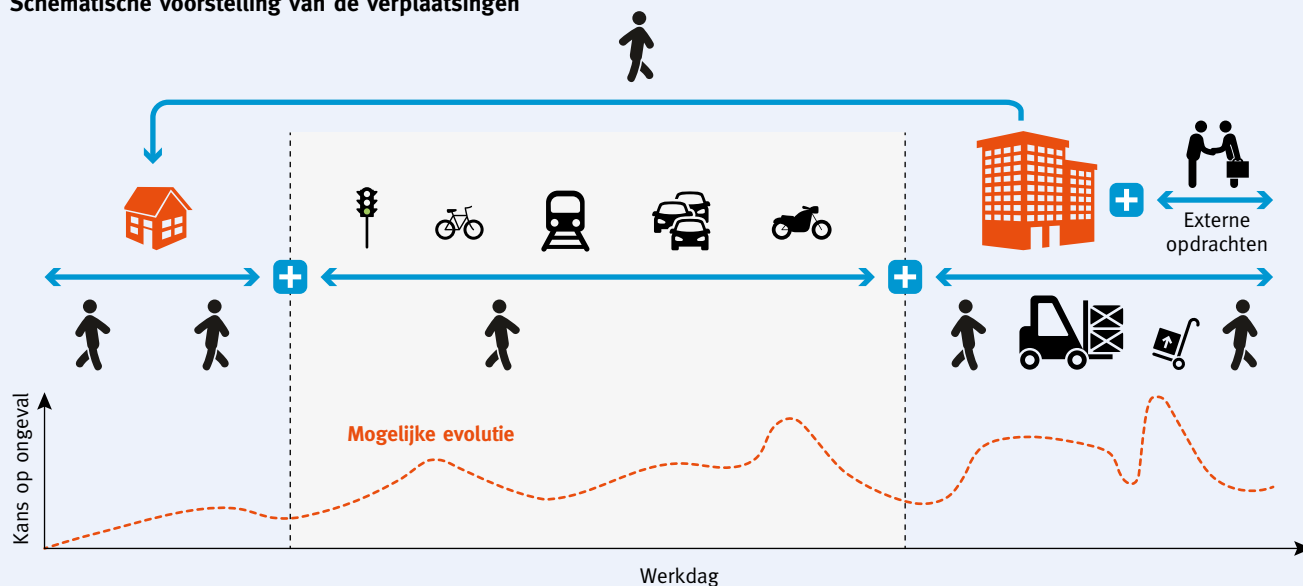
Als we deze verplaatsingsactiviteit schematiseren, stellen we vast dat het ongevalrisico wel degelijk de hele dag lang aanwezig is.

Frequentie en ernst van ongevallen tijdens verplaatsingen?

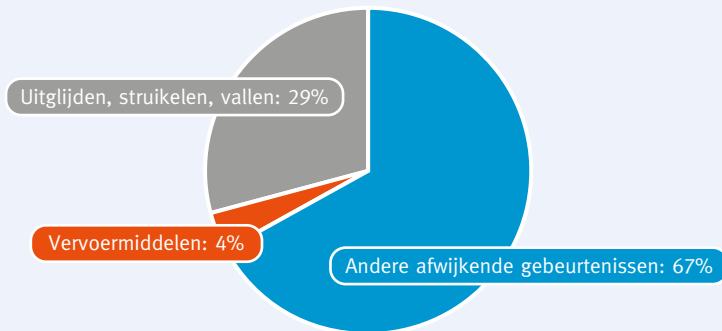
“ 1 ongeval op 4
doet zich voor bij
verplaatsingen!

Hoewel het totaal aantal arbeidsongevallen (AO) dat elk jaar wordt geregistreerd een dalende trend vertoont (126.726 AO op de werkplaats in 2013, d.i. -6,2% in vergelijking met 2012), zien we nauwelijks een verbetering als het gaat om verplaatsingen. Dat geldt in het bijzonder voor verkeersongevallen, waar de gevallen met dodelijke afloop op de weg in 2013 zijn verdubbeld.

Schematische voorstelling van de verplaatsingen

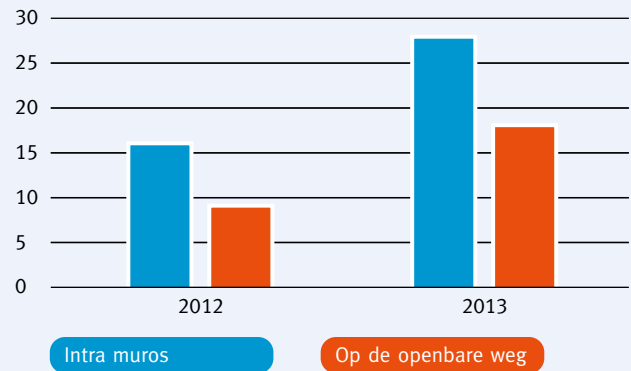

Permanente arbeidsongeschiktheden 2013 die verband houden met verplaatsingen

Bron: Fonds voor Arbeidsongevallen

Aantal dodelijke arbeidsongevallen die verband houden met het gebruik van vervoermiddelen

Bron: Fonds voor Arbeidsongevallen

Als we bovendien rekening houden met de interne verplaatsingen binnen de onderneming, deden 28 van de 72 geregistreerde sterfgevallen zich voor bij gebruik of contact met een vervoermiddel over land.

De evolutie van de gevallen van permanente ongeschiktheid doet het niet beter: ongeveer 1.000 van de geregistreerde gevallen houdt verband met verplaatsingen, d.i. 8% van het totaal van de AO met permanente arbeidsongeschiktheid in 2013.

Als we de ongevallen analyseren die verband houden met een val die te wijten is aan uitglijden, struikelen op dezelfde hoogte of vanuit de hoogte, moeten we vaststellen dat dit de meest frequente oorzaak van AO blijft, met 23.539 AO of 18,6%.

Struikelen op dezelfde hoogte is afzonderlijk genomen goed voor 20% van de gevallen van permanente arbeidsongeschiktheid, d.i. 2.315 gevallen.

Wat moeten we onthouden?

Elke verplaatsing te voet of met een vervoermiddel houdt risico's op verwonding in die ernstig en zelfs dodelijk kunnen zijn.

Als we alle activiteiten samen beschouwen, is struikelen op dezelfde hoogte het meest waarschijnlijke risico dat tot een ongeval kan leiden. Bovendien blijven voetgangers het meest getroffen als het om ongevallen gaat waarbij vervoermiddelen over land zijn betrokken.

De soorten van verplaatsingen kunnen worden ingedeeld volgens een stijgende volgorde van absolute ernst:

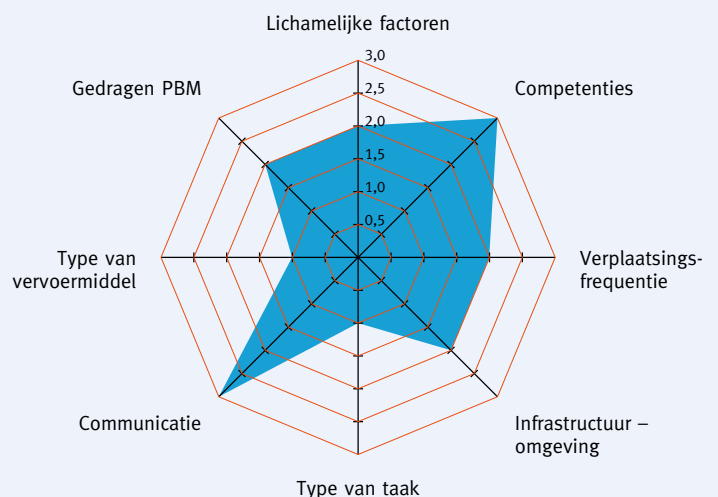
1. Verplaatsingen te voet;
2. Verplaatsingen op allerlei bouwplaatsen (verhoogd risico van val uit de hoogte);
3. Verplaatsingen met een vervoermiddel over land (auto, motor, fiets, vorkheftruck,...).

Belangrijkste risicofactoren?

“ *Gebrek aan waakzaamheid blijft één van de belangrijkste risicofactoren* ”

Hoewel gebrek aan waakzaamheid bij verplaatsingen vaak wordt genoemd als doorslaggevende factor die bijdraagt tot het zich voordoen van het ongeval, moet een diepgaandere analyse van de zowel collectieve als individuele risicofactoren worden uitgevoerd.

Modelschema (de beoordeling van de risicofactoren werd louter als voorbeeld opgesteld):

Globaal genomen kan de verplaatsingsactie in de volgende context worden weergegeven:

- Welke taak moet ik uitvoeren?
- Waar (in welke werkomgeving)?
- Met welke opleiding (competentie)?
- Volgens welke organisatiewijze (communicatie)?
- Ben ik voldoende fit om mijn werk uit te voeren?
- Hoe en met welke frequentie zal ik me verplaatsen?
- Hoe zal ik me ten opzichte van al die risicofactoren gedragen?

De 8 risicofactoren die ons gedrag rechtstreeks beïnvloeden, zijn niet altijd allemaal tegelijk aanwezig en houden rechtstreeks verband met de aard van de beroepsactiviteit.

De aanwezige risicofactoren zijn echter volledig onderling afhankelijk en cumulatief, wat uiteindelijk de kans op een ongeval vergroot.

Lichamelijke factoren	Vermoeidheid, stress, ziekte, ...
Competenties	Basisopleiding, ervaring, kennis van de risico's, ...
Verplaatsingsfrequentie	Beroep op de weg, intensieve verplaatsingen op de werkpost,...
Infrastructuur en omgeving	Toestand van de wegen, hindernissen op de grond, beperkte ruimte, weersomstandigheden,...
Type van vervoermiddel	Vrachtwagen, heftruck, auto, motor,...
Type van taak	Statische werkpost, dynamische werkpost, op bouwplaats, ...
Gedragen PBM	Het type van PBM kan de kans om de struikelen of te vallen beïnvloeden: onaangepaste schoenen, beperkte zichtbaarheid, moeilijk om zich te bewegen (waterdicht pak),...
Communicatie	Organisatie van de informatie, gebruikte kanalen, delen van informatie, vergaderingen,...

Welke preventiestrategieën hanteren?

“*Voetgangers en bestuurders: één strijd!*”

In de eerste plaats moet ieders rol worden benadrukt, ongeacht of hij voetganger of bestuurder van een voertuig is. De goede samenwerking tussen beide groepen wordt vaak bemoeilijkt door onaangepast gedrag of door voorrangsprincipes die onaangepast zijn in bepaalde werkomgevingen. Eén zaak is zeker: de voetganger blijft altijd de zwakste weggebruiker ten opzichte van de voertuigen.

Bij een verplaatsing waakzaam zijn voor de eigen veiligheid en die van anderen is wellicht het beste gedragsprincipe dat kan worden gehanteerd.

De betrokkenen mobiliseren!

De preventie van risico's door verplaatsingen moet globaal worden benaderd en deel uitmaken van het Globaal preventieplan (GPP) en van het Jaarlijks actieplan (JAP) van elke onderneming.

Bij de risicoanalyse moet rekening worden gehouden met alle aspecten die verband houden met verplaatsingen op de werkplaats en die als beroepsrisico's zijn gekend:

1. De verplaatsingen binnen de onderneming (organisatie van de interne en externe stromen);
2. Het beroepsrisico op de weg (vervoer, vastsnoren van lasten, rondreizende beroepen);
3. Het ontwerp van de werkposten (ergonomische principes, plaatsing van de werkposten, fysieke omgeving,...);
4. De verplaatsingen op de bouwplaatsen (ontwerp van toegangen, stromen, coördinatie,...).

Wat het woon-werkverkeer betreft, heeft de FOD Mobiliteit en Vervoer dit jaar zijn driejaarlijkse diagnostiek van de verplaatsingen gelanceerd voor ondernemingen met meer dan 100 werknemers. Brusselse ondernemingen met meer dan 100 werknemers moeten dan weer een vervoersplan opstellen.

Meer en meer ondernemingen nemen deze dimensie op in hun preventiebeleid, wat wij uiteraard aanmoedigen.

In onze volgende InfoRisk zullen we dieper ingaan op die verschillende thema's. Daarbij zullen we ook enkele tools van goede praktijken belichten die voor iedereen toegankelijk zijn.

Nuttige links

- [FOD](#) (Mobiliteitsplan)
- [BIVV](#) (Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid)
- [INRS](#) (Verplaatsingen; in het Frans)